Mikro- ja yksinyrittäjät ry
30.09.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

HE 109/2024 vp

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Mikro- ja yksinyrittäjät ry:ltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää huomioinaan seuraavaa.

Yleistä talouden näkymistä sekä hallituksen talous- ja finanssipolitiikan linjasta

Hallituksen talousarvioesityksen selkeänä tavoitteena on pääministeri Orpon hallituksen tavoite kääntää Suomen talous kestävään ja vakaampaan kasvuun sekä erityisesti taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Keskeiset ja useaan kertaan mainitut tavoitteet ovat kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun yleisten edellytysten vahvistumista.

Hallituksen talousarvioesitys korostaa, että sen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan aiemmin hallitusohjelmassa ja sen lisäksi keväällä 2024 päätetyt toimenpidekokonaisuudet, jotka vahvistavat julkista taloutta yhteensä n. 9 mrd. eurolla. Tämä tarkoittaa kunnianhimoisia sekä nopeavaikutteisia sopeutustoimia sekä työllisyyden lisäämiseen tähtääviä rakennepoliittisia toimia. Talouskasvua taas vauhditetaan arvion mukaan mm. parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittävät panostukset TKI-toimintaan ja kehittämällä työmarkkinoita.

Hallitus odottaa Suomen talousnäkymien kohentuvan VM:n ennusteen mukaisesti vuoden 2025 aikana. Kotitalouksien kulutuksen odotetaan lisääntyvän sekä inflaation että korkojen laskun myötä.

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 88,8 mrd. euroa, joka on 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2025 talousarvioesitys on 12,1 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee ennusteen mukaan 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuodelle 2024 arvioidusta 3,7 prosentista.

Hallitus arvioi, että sen päättämät sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi.

Hallituksen veropolitiikka ei kannusta yrittäjyyteen ja heikentää toimintaympäristön vakautta

Talousarvioesityksessä korostetaan useassa kohdassa, että hallituksen veropolitiikka kannustaa yrittäjyyteen. Mikro- ja yksinyrittäjät ry:n näkemyksen mukaan erityisesti pienimpien yritysten kohdalla hallituksen toimet ovat kuitenkin täysin päinvastaisia.

Arvonlisäverokiristykset

Valtion verotuloja kasvattaa laskennallisesti yleisen arvonlisäverokannan ja vakuutusmaksuveron verokannan korottaminen, joka tuli voimaan jo syyskuun 2024 alusta. Lisäksi 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokantaa korotetaan v. 2025 sanoma- ja aikakauslehtiä

lukuun ottamatta. Arvonlisäveron alarajahuojennus poistetaan ja vähäisen toiminnan alarajaa korotetaan. Makeisten ja suklaan arvonlisäverokantaa korotetaan 14 prosentin alennetusta arvonlisäverokannasta yleiseen arvonlisäverokantaan kesällä 2025. Valmisteveroista korotetaan muun muassa tupakkaveroa ja virvoitusjuomaveroa.

Arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistuminen, jota alarajan vähäinen nostaminen 20 000 euroon ei kompensoi riittävästi, ei kannusta yrittäjyyden aloittamiseen eikä varsinkaan kokopäiväisen yritystoiminnan kasvattamiseen. Kaikissa hallituksen arvonlisäveromuutoksia koskevissa esityksissä ja nyt käsillä olevassa talousarvioesityksessä on katsottu yksinomaan laskennallisten verotuottojen lisäystä tuloarviopuolella. Esityksissä on sivuutettu kokonaan arviot kasvavasta lopettavien yritysten määrästä sekä aloittavien yritysten määrän laskusta. On myös todennäköistä, että pienituloisista työvoimavaltaisista palvelualojen mikroyrittäjistä joutuu moni yrittäjä lopettaessaan turvautumaan sosiaali- ja työttömyysturvaan nostaen valtion sosiaaliturvamenoja.

Lisäksi arvonlisäverotuksen muutosten ajoitukset lyhyen ajan sisällä ovat aiheuttaneet ja edelleen aiheuttavat yrityksille valtavasti ylimääräistä työtä, joka vähentää tuottavuutta ja lisää kustannuksia. Erityisesti yleisen arvonlisäverokannan voimaantulon kohtuuton kiirehtiminen, joka valtiontalouden kannalta ei ollut välttämätöntä ja joka tehtiin yrityskentän poikkeuksellisen laajasta vastustuksesta huolimatta, kuvastaa veropolitiikan poukkoilevuutta ja yritysten toimintaympäristön suurta epävakautta. Voimaantulon paniikinomaista kiirehtimistä perusteltiin painokkaasti sillä, että Suomen on vältettävä EU:n alijäämämenettely ja kerättävä nopealla aikataululla lisää verotuloja jo vuoden 2024 puolella, mutta kesken vuoden tehdyllä muutoksella ei ole ollut mitään ratkaisevaa merkitystä alijäämämenettelyn osalta, johon Suomi saattaa edelleen joutua vuoden 2025 aikana.

Arvonlisäveron alimman verokannan muutos nyt vuodenvaihteessa sekä vielä myöhemmin voimaantuleva makeisten ja suklaan verokannan korottaminen tarkoittavat monelle yritykselle moninkertaista hallinnollista työtä ja merkittävästi lisää kustannuksia.

Kotimaiselle ja etenkin paikalliselle pienelle makeis- ja suklaatuotannolle veronkorotus 14 prosentista yleiseen arvonlisäverokantaan on monin paikoin kuolinisku, samalla kun kuluttajien yleinen ostovoima heikkenee.

10 prosentin alimman verokannan korottaminen on taas täysin vastakkainen hallitusohjelman tavoitteiden kanssa, erityisesti mitä tulee kulttuurin tukemiseen, lukutaidon edistämiseen ja liikunnan lisäämiseen. Näiden palveluiden veronkorotukset tulevat näkymään sekä kasvavana talousahdinkona niin luovien alojen kuin liikunta-alojen mikroyrityskentällä.

Kun arvonlisäverokorotuksen voidaan arvioida vähentävän monipuolisten yksityisten liikuntapalveluiden kysyntää ja sitä myöten tarjontaa hintojen nousun myötä, tulee tämä näkymään pidemmällä tähtäimellä kasvavina kuluina jo nyt täysin ylikuormittuneella sote-sektorilla, sekä vähentyneinä vero-euroina lukuisten yksityisten palveluntarjoajien lopettaessa tai supistaessa toimintaansa.

Lääkkeiden ja henkilökuljetusten veronkorotus taas iskee puolestaan välttämättömyyshyödykkeisiin ja vähimmäispalveluiden turvaamiseen.

Kotitalousvähennyksen leikkaaminen
Osana hallituksen sopeutustoimia pienennetään kotitalousvähennystä. Kotitalousvähennyksen leikkaaminen on raju kiristys työvoimavaltaisille kotitalous-, hoito- ja hoivatyön pien-, mikro-, ja

yksinyrityksille. Se iskee kymmeniin tuhansiin pieniin yrityksiin, joiden tarjoamilla palveluilla on mahdollistettu myös ikääntyvien ihmisten pärjääminen kotona pidempään.

Taantuman yli pärjännyt korjausrakentaminen ja kotien remonttipalvelut tulevat kärsimään voimakkaasti kotitalousvähennyksen leikkaamisesta, samaten siivous- ja kodinhoitopalvelut.
Kun vielä tänä vuonna kotitalous- hoiva- tai hoitotyöstä saa vähennettyä 60 prosenttia ja remonttityöstä 40 prosenttia, vuonna 2025 näiden töiden korvausosuudeksi tulee 35 prosenttia. Samalla laskee myös vähennyksen enimmäismäärä 1 600 euroon ja omavastuu nousee sadasta eurosta 150 euroon.

On merkittävä riski, että yhdessä arvonlisäverokantojen korotusten, arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistumisen sekä kotitalousvähennyksen leikkauksen myötä tuhansia mikroyrityksiä lopettaa tai supistaa toimintaansa, niin että työpaikkoja menetetään kokonaan. Harmaa talous tulee samalla kasvamaan.

On selvää, että valtion heikko talous tarvitsee leikkauksia velkaantumisen hillitsemiseen. Pitkäjänteinen ja tasainen veropoliitiikka, joka tukee yritysten vakaata toimintaympäristöä, olisi kuitenkin tiukassa valtion talouden tilanteessa ollut erittäin toivottavaa.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry esittää kantanaan, että hallituksen talousarviossa esittelemä veropolitiikka ei kannusta yrittäjyyteen eikä kasvuun, osoittaa ymmärtämättömyyttä suomalaisen yrityskentän enemmistön, eli yksin- ja mikroyritysten toimintaedellytyksistä, nostaa hintoja, vähentää kotimaista kysyntää, lisää harmaata taloutta eikä lisää työpaikkoja mikroyrityskentällä. Hallituksen veropolitiikka kiristää pienimpien yritysten verorasitusta sekä heikentää veropoliittisia kannusteita yrittäjyyteen, mikä on vastoin hallitusohjelman ja talousarvioesityksen omia tavoitteita.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry esittää, että etenkin aloittavien yritysten sekä työvoimavaltaisten palvelualan pienten yritysten kannustaminen kasvuun ja yleisen alv-kannan haitallisten vaikutusten kompensoiminen edellyttäisi arvonlisäverovelvollisuuden alarajan tuntuvaa nostoa vähintään 50 000 euroon. Lisäksi alimpien arvonlisäverokantojen nostaminen sekä kotitalousvähennyksen leikkaus tulisi perua.

Yrittäjän eläkelaki (YEL) sekä asumistuen muutokset

Esityksessä toistetaan useassa kohdassa, että asumistuen myöntämisessä otetaan *yrittäjien työtulot huomioon todellisina 1.1.2025 alkaen*. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä talousarvioesitys on tältä osin ristiriidassa hallituksen oman aiemman esityksen kanssa, joka taas on ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, jossa alun perin todettiin, että *yrittäjän asumistuen arvioinnin perusteeksi otetaan YEL-työtulon sijaan kaikki todelliset tulot.*

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen 126/2024 vp, jonka mukaan YEL-työtulo otetaan huomioon sellaisenaan, ellei yksittäistapauksissa yrittäjän tulotasoa kuvaavista muista tiedoista ilmene, että tulotaso onkin olennaisesti korkeampi. Mikro- ja yksinyrittäjät on jo nostanut esiin merkittävän epäkohdan tässä hallituksen esityksessä, sillä esityksen mukaan harkinnassa ei otettaisi millään lailla huomioon sitä, että yrittäjän todellinen tulotaso voikin olla olennaisesti alempi kuin vahvistettu YEL-työtulo. Perustuslaissa edellytetty yhdenvertaisuus sekä hallintolain oikeusperiaatteet mm. tasapuolisuudesta sivuutetaan täysin.

Kun useissa tapauksissa epäoikeudenmukaiset ja todellisuutta vastaamattomat YEL-työtulon korotukset ja siitä seuraavat isommat YEL-maksut jo muutenkin kaventavat pienituloisen yrittäjän käytettävissä olevia varoja, niin samalla korotettu fiktiivinen työtulo vielä pienentää yrittäjän mahdollisuutta asumistukeenkin.

Lisäksi asumistukeen ollaan palauttamassa varallisuusharkinta. Sen osalta hallitusohjelmassa mm. todettiin, että varallisuuteen ei lasketa mukaan tuottamatonta omaisuutta kuten autoa tai omassa käytössä olevaa

kesämökkiä. Yrittäjien osalta hallituksen esityksessä ja sitä seuraten myös talousarviossa on kuitenkin valittu tässäkin toinen linja, sillä elinkeinotoiminnan nettovarallisuus otettaisiin jatkossa huomioon varallisuutena. Elinkeinotoiminnan autot, koneet ja kalusto yms. olisivat siis asumistuessa yrittäjän varallisuusarvioinnissa mukana, vaikka niitä ei yksityistaloudessa otettaisi huomioon. Esitys onkin erittäin vahvasti pienituloisia elinkeinonharjoittajia eriarvoistava.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry huomauttaa, että koska jo keskenään ristiriitaiset hallituksen esitykset osoittavat nykyisen yrittäjän eläkelain (YEL) työtulotulkintojen käsitteellisen monimutkaisuuden ja vaikean tulkinnanvaraisuuden, on hallituksen syytä kiirehtiä jo hallitusohjelmassa mainitun YEL-järjestelmän kokonaisuudistuksen arviointityön aloittamista vuoden 2025 aikana. Pelkästään asumistuen osalta YEL-käsitteiden tulkinnanvaraisuus voi vaikuttaa tuhansien ihmisten elämään, joten käsitteiden täytyy olla aukottomasti ymmärrettävät sekä yhdenvertaiset.

Lisäksi, kuten talousarvioesityksestä hyvin nähdään, valtion osuus sekä yrittäjien että maatalousyrittäjien eläkemenoista kasvaa vuosittain. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkemenoista on arvioitu vuodelle 2025 olevan 850 miljoonaa, ja valtion osuus muiden yrittäjien eläkemenoista on arvioitu olevan 521 miljoonaa. Hallituksen on olennaisen tärkeää ja vastuullista selvittää kaikki mahdolliset keinot yrittäjien eläkevarojen rahastoimiseksi alijäämän jatkuvan kasvun hillitsemiseksi.

MYRY vaatii alkuperäisen hallitusohjelmakirjauksen mukaisen selkeän määrittelyn palauttamista esitykseen, niin että yrittäjän asumistuen arvioinnin perusteeksi otetaan YEL-työtulon sijaan yrittäjän kaikki todelliset tulot.

Lisäksi MYRY vaatii elinkeinotoiminnan nettovarallisuuden poistamista elinkeinonharjoittajan varallisuusarvioinnista asumistuen suhteen tai vähintään tulkinnan kohtuullistamista. On kohtuutonta, että elinkeinotoiminnan mahdollistava auto tai laite lasketaan yrittäjän nettovarallisuudeksi, jos sen realisoiminen samalla tarkoittaa yritystoiminnan lakkauttamista.

Lyhytnäköinen etuusehtojen kiristäminen sekä epäselvät ja epäoikeudenmukaiset tulkinnat vähentävät halua ryhtyä yrittäjäksi sekä luovat lisää kannustinloukkuja toimeliaisuuden sijaan.

MYRY korostaa tarvetta YEL-järjestelmän kokonaisuudistukselle ja rahastoinnin selvittämiselle. Nykypäivän työelämässä pitäisi kaikin tavoin koittaa yhdenmukaistaa sosiaaliturvan ehtoja ja tulkintoja kaikille, riippumatta siitä, miten kukin euronsa ansaitsee. Keinotekoiset rajanvedot yrittäjien, palkansaajien tai yrittäjyyttä ja palkkatyötä eri tavoilla yhdistävien välillä tulisi pyrkiä poistamaan.

Aluehallintouudistus, hallinnollinen byrokratia, luvitus ja julkiset hankinnat

Valtion aluehallintouudistus on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2026 alusta, eli valmistelutyö tehdään vuoden 2025 aikana. On merkittävä riski, että jos aluehallintouudistus suunnitellaan ja toteutetaan huonosti, eikä siihen ole tarpeeksi määrärahoja, uudistus lisää viivytyksiä, erilaisia selvitystöitä sekä sekaannuksia. Yritysten osalta tulisi olla varmuus, että tulevat päätökset kyetään tekemään nopeasti ja ennustettavasti, jotta tarpeettomilta viivytyksiltä vältytään.

Talousarviossa on parissakin kohdassa todettu, että yritysten ja työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla. Mitään selkeitä konkreettisia toimia tähän ei ole osoitettu, vaan puhutaan yleisellä tasolla rakenteiden ja toimintatapojen muutoksista.

Talousarvioesityksessä monin paikoin korostetaan hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittämisen merkitystä. Erityisesti aluehallintouudistuksen kunnianhimoinen tavoite on vahvistaa

yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Tämä tarkoittaa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tehtävät.

Talousarvioesityksessä ei ole kuitenkaan aluehallintouudistuksen osalta mitenkään selkeästi allokoitu tarpeeksi määrärahoja tarvittavaan suureen selvitystyöhön tai yhteiskehitysbudjettiin. Hallinnon eri alat rahoittavat nykyisellään mittavilla summilla omaa digitalisaatiokehitystään. Yhteisbudjetilla purettaisiin hallinnon siiloja ja varmistettaisiin yhteistyö. Yhteisbudjetin puuttuminen herättää epäilyksen siitä, että määrärahaa tai koordinaatiota ei voi olla riittävästi aluehallintouudistuksen vaatimien selvitysten ja pohjatyön osalta.

Huomioita Soterista ja HILMAsta
Soteri-rekisterin käyttöönoton surkeasti epäonnistunut valmistelu ja toteutus tänä vuonna, sekä tarpeeton viivyttely korjaaviin lainsäädäntötoimiin ryhtymisessä on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen tuhansille yrittäjille huomattavia taloudellisia menetyksiä elinkeinotoiminnan aloittamisen viivästyessä. Tähän mennessä vähintään satoja yrittäjiä on lopettanut yritystoimintansa viivytyksistä johtuen. Epäonnistuneen rekisterin käyttöönotto on siis maksanut pitkittyneinä asiakasjonoina sekä menetettyinä yritystoiminnan vero-euroina sen lisäksi, että korjaamiseen on jouduttu käyttämään merkittävästi hallinnollisia ylityötunteja sekä todennäköisesti runsaasti lisäpalkkioita alihankkijapuolelle.

Vastaaviin suuriin epäonnistumisiin ei aluehallintouudistuksen yhteydessä ole todellakaan varaa. Myöskään Soteri-rekisterin edelleen jatkuvaan kehittämistyöhön ei ole talousarviossa nähtävästi suoraan allokoitu kuin parikymmentä tuhatta euroa, mikä ei voi olla likimainkaan riittävästi, ottaen huomioon edelleen jatkuvat haasteet ja suoranaiset korjaustarpeet.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusalustaa HILMAa on tarkoitus kehittää mm. siten, että se tarjoaa helpomman markkinoille pääsyn pk-yrityksille. Koska yli 95 prosenttia yrityskentästä on yksin- ja mikroyrityksiä, ja tämä kehityssuuntaus on pysyvä, pitää myös mikroyrityksillä ja esimerkiksi yksinyrittäjien yhteenliittymillä olla tasavertainen mahdollisuus osallistua julkisiin hankintoihin.
Nyt suuntaus on lähinnä päinvastainen, kun monet raportointivelvollisuuksien kiristykset käytännössä johtavat pienimpien yritysten sulkemiseen pois julkisista hankinnoista ja jopa isompien yritysten hankintaketjuun osallistumisesta.

MYRY vaatii, että lähtökohtaisesti HILMAn kehitystyössä otetaan huomioon myös mikroyritykset.

Mikro- ja yksinyrittäjät esittää huolensa siitä, että hajanainen ja todennäköisesti liian pienillä määrärahoilla toteutettava aluehallintouudistus, julkisen hallinnon digitaalisuuden ja automaation lisääminen viranomaisasioinnissa sekä erilaisissa uusissa lupa- ja viranomaisrekistereissä ei ole suunniteltu yksin- ja mikroyrittäjälähtöisesti. Pelkona on tosiasiallisen hallinnollisen työn lisääntyminen, erilaisten rekisteröintimaksujen kustannusten nousu, sekä jopa yritystoimintaa estävien viranomaisrekistereiden käyttöönotto. Huonot kokemukset niin Soterista, positiivisesta luottorekisteristä kuin peruspankkipalveluiden saatavuudesta eivät ole omiaan herättämään luottamusta.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry vaatii, että julkisen hallinnon ja erityisesti ICT-toiminnan ja erilaisten sähköisten viranomaisrekisterien- sekä palveluiden kehitystoiminnassa otetaan lähtökohtaisesti jo suunnitteluvaiheessa mukaan yksin- ja mikroyritykset, näiden näkemykset sekä tarpeet. Tavoitteet kustannustehokkuudesta kaatuvat alkuunsa, jollei suunnitelluissa muutoksissa ole mukana ymmärrystä enemmistön tarpeista.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän tekemien linjausten mukaisesti. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä huomioidaan T&K-rahoituslain mukaiset valtion lisäpanostukset T&K-kokonaisuuteen.

Vuonna 2025 lisärahoitusta kohdennetaan erityisesti Business Finlandin T&K-rahoituksen kautta, jonka valtuutta nostetaan 94 milj. eurolla. Valtuuden lisäyksestä kohdennetaan 9 milj. euroa luovien alojen T&K-toiminnan rahoittamiseen.

T&K-rahoitusta kohdennettava suoraan yrityksille

Julkisten T&K-lisäinvestointien tulisi vivuttaa tuplamäärä yksityisiä lisäinvestointeja T&K-toimintaan, jotta neljän prosentin taso suhteessa bruttokansantuotteeseen saavutettaisiin vuonna 2030. Mikro- ja yksinyrittäjien mielestä vivutus onnistuisi parhaiten, jos lisärahoituksesta merkittävä osa suunnattaisiin suoraan yritysten omaan T&K-toimintaan. Yritysten oma T&K-toiminta tuottaa todennäköisesti nopeimmin uusia innovaatioita ja kasvua, sekä kasvattaa samalla myös kokonaan omarahoitteista T&K panostusta, joten yrityksille suunnatut T&K-tuet tasapainottavat tehokkaimmin myös julkisen talouden alijäämää. Yritykset ovat parhaita oman T&K-toimintansa asiantuntijoita.

Luovat alat, aineettomat sisällöt, kiertotalous, uudenlaista ajattelua ja toimintamalleja

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää talousarvion lisärahoitusta hyvänä ja erittäin kannatettavana. MYRY kiittää erityisesti luovien alojen huomioimista T&K-rahoituksessa. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat kestävää kasvua ja niihin panostaminen on välttämätöntä. Julkista rahoitusta on tärkeää suunnata yrityksiin, jotka vahvistavat osaamista ja innovatiivisuutta ja luovat niin uutta teollisuutta kuin yhtä lailla palvelualan tai luovien alojen yrittäjyyttä ja innovaatiota Suomeen.

T&K-rahoitusta lisäämällä myös kulttuurin ja taiteen aloille tuetaan näiltä aloilta nousevia kaupallisia innovaatioita ja rahoituksen osoittaminen myös muille kuin perinteisille vienti-, teknologia- ja teollisuusaloille on välttämätöntä talouden uudistamisen ja kasvun kannalta. Erityishuomio tulisi luoda kiertotaloutta tukevaan TKI-toimintaan.

Talousarvioesityksen mukaan rahoitusta kohdennetaan myös erityisesti yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön. Tässäkin MYRY haluaa korostaa mikroyritysten merkitystä: yhteistyötä mikroyritysten ja tutkimuslaitosten kesken on aktiivisesti lisättävä ja uudenlaisia toimintamalleja luotava.

Suomen Teollisuussijoitus Oy ja mikroyritysten tukeminen

Talousarvioesityksen mukaan suuria puhtaan siirtymän teollisia investointeja vauhditetaan verohyvityksellä ja kasvuyritysten pääomamarkkinan vahvistamiseksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä pääomitetaan 100 milj. eurolla v. 2025.

Mikro- ja yksinyrittäjät esittää, että osana Suomen Teollisuussijoitus Oy:n uutta tehtävää pitäisi tehdä *selkeä kohdentaminen mikroyritysten varhaisen vaiheen kiihdyttämö- ja innovaatiorahoitukseen.* Suomella on kaikki mahdollisuudet luoda ketterä ja kansainvälinen mikroyritysten ekosysteemi lyhyessä ajassa, mutta se edellyttää, että tukitoimintoja ja rahoitusta suunnataan myös uusille toimialoille ja kannustetaan klusterimaiseen yritysten yhteistyöhön. Muuten on merkittävänä riskinä, että yritysten yhdenvertainen kohtelu toteutuu entistä heikommin, ja kasvumahdollisuuksia hukataan.

Puhtaan siirtymän suuret teolliset investoinnit ja niille kohdennettu merkittävä verohyvitys on lähtökohtaisesti mikro- ja pk-yrityskentän tavoittamattomissa. Kuitenkin isommat elinkeino- ja innovaatiohankkeet muodostavat tyypillisesti ryhmittymiä, jotka koostuvat useista pienemmistä mikro- ja pk-yrityksistä. Verkostomainen tapa toimia on yleistä nykypäivän yrityskentässä. Tällaisiin hankkeisiin tehtyjen sijoitusten hyödyt tukevat laajemman yrityskentän toimintaa ja kasvua sekä luovat monipuolisen ja elävän yritysten ekosysteemin, joka houkuttelee ulkomaisia pääomasijoittajia ja lisää investointeja.

Kantanaan Mikro- ja yksinyrittäjät ry haluaa painottaa, että koska yli 95 prosenttia koko suomalaisesta yrityskentästä on yksin- ja mikroyrityksiä, on tämä ehdottomasti ja selkeästi huomioitava T&K-rahoitusta myönnettäessä. TKI-toiminta ei katso yrityksen kokoa. Rahoituspäätöksissä tulisi huomioida ja painottaa myös ympäristöllisesti kestävän liiketoiminnan näkemyksiä sekä paikallisen elinvoiman sekä alueellisten palveluiden toimivuuden ja kehittämisen näkökohtia.

Muuttuvat ja uudistuvat työmarkkinat

Hallitusohjelmassa päätetyistä työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät muodostuvat nykyisistä työelämän poissaoloihin kannustavista järjestelmistä luopumisesta, työttömyysetuuksien laajamittaisista uudistuksista sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavista työmarkkinauudistuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi hallitus pyrkii helpottamaan työllistämistä, kehittämään kansainvälistä rekrytointia, lisäämään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja uudistamaan työvoimapalveluita.
Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 mrd. eurolla.

Työmarkkinat vaikuttavat olevan käännepisteessä, mikä näkyy talousarvioesityksestä sekä VM:n raporteissa monessa kohtaa. Käännepiste ei kuitenkaan ole välttämättä vain se, mikä ensimmäisenä tulee mieleen: tärkeää on esimerkiksi huomata, että vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä supistui prosentin viime vuodesta, mutta lasku tuli kokonaan yrittäjien määrän vähentymisestä, sillä palkansaajien määrä ei supistunut. Eniten yrittäjien lukumäärä supistui sote-palveluissa, kaupan alalla sekä teollisuudessa. Taantuma ja taloudellinen epävarmuus heijastuvat nopeasti erityisesti yksinyrittäjäkenttään. Jokainen työmarkkinatuelle siirtyvä elinkeinonharjoittajakin on niin yksilön kuin valtion talouden kannalta erittäin huono asia. Koska yksinyrittäjiä on yli 70 prosenttia suomalaisesta yrityskentästä, ei heitä voida sivuuttaa rakennepoliittisia toimenpiteitä suunniteltaessa.

Enemmän yhteistyötä työmarkkinaosapuolilta

Mikro- ja yksinyrittäjät näkee välttämättöminä hallituksen ajamat työmarkkinoiden joustavuutta lisäävät työmarkkinauudistukset, kuten paikallisen sopimisen ulottamisen järjestäytymättömille mikro- ja pienyrityksille, mutta peräänkuuluttaa enemmän yhteistyötä työmarkkinaosapuolilta, jotta tarvittavat muutokset eivät lyhytnäköisesti lisäisi työttömyyttä tai epävarmuutta työmarkkinoilla.

Talousarvioesitys korostaa, että sosiaali- ja työttömyysturvajärjestelmiä tulee yksinkertaistaa, jotta työllisyyttä saadaan nostettua. MYRY näkee tämän priorisoinnin korostamisen tärkeänä: tavoitteena pitää olla työttömyyden alentaminen ja nopea työllistyminen, ei vain valtion menojen leikkaaminen.

Yksinyrittäjyys täytyy tunnistaa osana työllisyyden kuvaa

Lisäksi Mikro- ja yksinyrittäjät ry haluaa erityisesti korostaa ja tuoda esiin muuttuneiden työmarkkinoiden, yrittäjyyden ja työelämän haasteet laajemmassa työllisyyden kuvassa. Yksinyrittäjyys, ja etenkin pienituloinen elinkeinonharjoittaminen, on tällä hetkellä Suomessa eniten kasvava yrittäjyyden muoto.

Yksinyrittäjien osuus työllisistä on tällä hetkellä noin 7 prosenttia. *Joka päivä Suomessa rekisteröidään yli sata uutta yksinyritystä*. Globaali markkinatalous vaatii työmarkkinoilta joustoa ja ketteryyttä, johon erilaiset muuttuvat yksinyrittäjyyden muodot kevytyrittäjyydestä freelance-toimeksiantosuhteisiin vastaavat. Yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen eri tavoin on arkipäivää tuhansille suomalaisille, ja kasvava ilmiö, joka on aivan välttämätöntä ottaa huomioon myös työttömyys- ja sosiaaliturvajärjestelmissä.

Työmarkkinaosapuolilta vaaditaan ymmärrystä siitä, että mikäli palkkaamisen, sopimisen ja toisaalta työntekemisen ehdot ja kulttuuri eivät vastaa nykypäivän tarpeisiin, lisääntyy meillä edelleen Suomessa vain hyvin pienituloinen itsensätyöllistäminen vastauksena työmarkkinoiden osaamis- ja työvoimatarpeeseen. Niin isot yritykset kuin julkinen sektori ottavat edullisimman tai joustavimman työvoiman sieltä mistä saavat, ja niin kauan kuin työmarkkinat eivät pysty yhteisesti sopimaan uudistuksista yhteisymmärryksessä, toimii kasvava yksinyrittäjien joukko työmarkkinoiden varaventtiilinä, niin hyvässä kuin pahassa.

Maahanmuuttajayrittäjyys osana muuttuvia työmarkkinoita
Yhtenä ilmiönä muuttuvista työmarkkinoista on huomattavasti kasvanut maahanmuuttajayrittäjyys: kun maahanmuuttajataustainen henkilö tai kansainvälinen osaaja ei työllisty, on yrittäjyys ja etenkin itsensätyöllistäminen usein ainoa vaihtoehto. Maahanmuuttajayrittäjyydelle olisi toivonut omaa selkeää määrärahaa talousarvioesityksestä, niin tärkeä osa työmarkkinoita sekä kotoutumista se on, ja nyt se jää pääsääntöisesti eri järjestöjen, kaupunkien ja kuntien hajanaisen tukitoiminnan varaan. Kun kansainvälistä rekrytointia lisätään ja työhönjohtavaan maahanmuuttoon koitetaan ohjata tehokkaammin kiristyvällä lainsäädännöllä, unohdetaan samalla helposti yrittäjyysneuvontaan ja koulutukseen tarvittavat resurssit.

Itsensätyöllistäjien kollektiivinen neuvotteluoikeus tulossa
Merkittävä, ellei suurin osa yksinyrittäjistä toimii alihankkijoina ja myös osana pitkiä alihankintaketjuja. Euroopan komission tasolta onkin jo tunnustettu itsensätyöllistäjien kollektiivinen neuvotteluoikeus, mikä tulee vielä tällä hallituskaudella koskettamaan vääjäämättömästi myös suomalaisia työmarkkinoita.

Mikroyritysten valtava potentiaali työpaikkojen luomisessa
Toisaalta ei voida tarpeeksi korostaa, kuin tärkeää olisi saada pienet mikroyritykset mukaan työllistämisen ja työmarkkinoiden uudistamisen keskusteluun. Jos vain 10 % kaikista yksin- ja mikroyrityksistä palkkaisi yhden työntekijän, se olisi jopa 30 000 työpaikkaa, valtakunnallisesti, ympäri Suomen ja eri toimialoilta.

Erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamista tulisi helpottaa ja tukea sekä siitä aiheutuvaa riskiä madaltaa huomattavasti nykyisestä. On tärkeää ymmärtää, että palkkaamisen esteenä ei mikroyrityskentällä lähtökohtaisesti ole tarve heikentää työntekijöiden työn tekemisen ehtoja tai turvaa, vaan tarve saada enemmän tukea palkkaamiseen, etenkin ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry toteaa kantanaan, että on hyvä, että hallitus tunnistaa ja on valmis edistämään muuttuvien työmarkkinoiden tarpeita ja lisäämään joustoa. Tavoite julkisen talouden vahvistumisesta 2 mrd. eurolla vaatii merkittäviä toimenpiteitä työllisyyden kasvun eteen. Samaan aikaan MYRY on huolissaan siitä, että muuttuneen työelämän ja työmarkkinoiden uusia ilmiöitä ei kuitenkaan aidosti ole tunnistettu, kuten yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen, yksinyrittäjyyden erilaiset ilmiöt osana työllisyyden kokonaiskuvaa, kasvava maahanmuuttajayrittäjyys sekä mikroyritysten potentiaali työnantajina.

Kunnioittavasti
Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY)
Liisa Hanén
Puheenjohtaja